

Het bestuur van de scholen is opgedragen aan Cornelis Maas, Johannes Okhuijsen, beide leden van de municipaliteit en J.C. ten Noever. De bestuursleden genieten geen jaarwedde of enige „pecuniele” of andere voordelen.

De instructie voor de bestuursleden wordt als bijlage A, terwijl de instructie voor het onderwijs in het „Nederduitsch” school als bijlage B wordt meegezonden⁵). Laatstgenoemde instructie werd meestal overgenomen uit twee bij het Genootschap tot Nut van 't Algemeen „bekroonde prijsverhandelingen” van Johannes Floh en Van den Berg. Voor de „Fransche” school is er geen bijzondere instructie. Het onderwijs en de opvoeding wordt onder toezicht van het bestuur aan het onderwijzend personeel overgelaten.

De salarissen worden uit de stadskas betaald.

Het aanstellen van het personeel geschiedt, na een voorafgaand examen, door het bestuur. Tevens regelt het bestuur de examens van de leerlingen.

Aan het einde van de brief wenst de municipaliteit de Agent van Nationale Opvoeding alle mogelijke succes bij de pogingen om de zo noodzakelijke verbetering van de opvoeding der kinderen in het land te realiseren en zegt toe zo veel als mogelijk is daaraan mee te werken.

Noten:

1. C.J.A. van Helvoort, Hoofdstukken uit de geschiedenis van de Stad Woerden, Hilversum 1952, p. 193.
2. J.H. Meijsen, Lager onderwijs in de spiegel der geschiedenis, 1801-1976, 's-Gravenhage 1976, p. 14-17.
3. De brief werd in het gemeentearchief van Woerden niet aangetroffen. Gebruik is gemaakt van het exemplaar uit het gemeente-archief van Schoonhoven, O.A. Schoonhoven, inv. nr. 161.
4. G.A. Woerden, Missivens 1799, Kast 3 nr. 6 boven.
5. De bijlagen A en B zijn niet bij de antwoordbrief bewaard.

De bevolking van Willeskop rond 1800

door G.J.A. Beerthuisen-van Kooten

Op 23 juli 1802 krijgt het gemeentebestuur van Willeskop van de „Gedeputeerden van het Departementaal Bestuur 's-Lands van Utrecht” opdracht binnen acht dagen opgave te doen van de gezinnen in de gemeente. Tevens moet het gemeentebestuur zorgen voor een lijst van alle inwoners. Eén en ander staat in verband met de werkzaamheden van een aantal gecommiteerden ten behoeve van de z.g. „Achtjarige heffing”, een op 26 februari 1802 door het staatsbewind der Bataafse Republiek afgekondigde belasting, „bij wijze van Gifte aan den Lande, op de bezittingen en Inkomsten van de Ingezetenen dezer Republiek”¹). De heffing op de bezittingen zal 4 % zijn, te betalen over acht jaar, ieder jaar een ½ %. De heffing op de inkomsten zal 16 % zijn, eveneens te betalen over acht jaar, dus ieder jaar 2 %.

Op 30 juli laat het gemeentebestuur van Willeskop aan de gedeputeerden weten dat „na behoorlijke opneming” er 52 huisgezinnen in hun gemeente zijn, waarbij vier watermolenaars. Ook de lijst met gezinnen en het aantal personen waaruit ze bestaan is meegestuurd. Uit de lijst blijkt dat de bevolking toen voor de helft uit boerengezinnen bestond. Ook blijkt van de inwoners 1/3 gedeelte nog niet de leeftijd van 10 jaar bereikt te hebben²).

Op 24 augustus 1795²) had het gemeentebestuur ook reeds zo'n volkstelling gehouden. Dat gebeurde toen op verzoek van de Representanten 's Lands van Utrecht, die in het eerste jaar van de Bataafse vrijheid met anderen zo snel mogelijk gestalte willen geven aan een plan „ter oproeping van de Burgers van Nederland tot het verkiezen eener Nationale Conventie”³).

Het gemeentebestuur kwam in totaal op 108 mannen, 84 vrouwen en 105 kinderen. In eerste instantie lijken de gezinnen groter dan ze in werkelijkheid zijn, want in die tijd hadden bijna alle boeren minstens 1 knecht en 1 meid inwonen. Dit blijkt echter ook duidelijk uit een andere lijst gedateerd 1 november 1799²⁾. Deze lijst geeft alle getrouwde mannen van 18 tot 28 jaar en alle ongetrouwde van 18 tot 35 jaar uit Willeskop. De namen van deze mannen zijn genoteerd ten behoeve van de commissie tot de burgerbewapening. Viel men in één van bovengenoemde categorieën, dan was men verplicht de wapenen te dragen. Wenste men dit niet, dan kon men dit afkopen door een bepaald bedrag aan contributie te betalen⁴⁾.

Op de lijst van 1799 zult u bij vele namen „vertrekt na(ar) . . .” zien staan. Dit heeft te maken met het feit dat in deze regio het boerenjaar werd afgesloten op Sinte Catrijn (25 november). Dat was de dag dat de pachtboeren hun pacht betaalden aan de landheer en dat boerenknechts en -meiden opnieuw ingehuurd werden door hun oude of door een nieuwe baas. Vandaar dat men op 1 november doorgaans reeds wist, welke knechts op korte termijn gingen verhuizen.

„Lijste der Mannen, Vrouwen en kinderen, in de Heerlijkheid van willescop, geformeerd ingevolge de aanschrijving der Representanten s Lands van Utrecht van dato den 5en Augustus 1795.

	Mannen	Vrouwen	Kinderen
Arij Vlooswijk	4	2	8
Gijsbert van Agthoven	1	2	10
De Wed. van den Berg	2	2	1
Jan de Keijzer	2	2	—
De Wed. Reijnier Rietveld	3	3	—
Jilles van Wolswijk	4	3	—
Willem Straver	2	1	6
Ernst Koter	2	1	2
Gerrit Koster	2	1	—
Jacobus Kemp	5	3	—
Jan van Schaik	2	1	—
Cornelis Schinkel	1	1	—
Jan van 't Riet	2	2	1
Anthonij van 't Riet	2	1	4
Cornelis van Jaarsveld	2	2	5
Jan Hogendoorn	2	1	1
Klaas Rietveld	1	1	2
Gerrit Benschop	2	2	2
Hendrik van Blokland	1	1	2
Arij de Jong	2	1	1
Pieter Harmilerwaard	3	1	2
Jan van Schaik	3	2	4
Jacobus van Blokland	2	2	2
Jan Rademaker	3	1	—
Jan van Wijk	1	2	2
Leenderd van Rooijen	1	2	3
Hendrik van der Vlist	1	1	5
Cornelis van Dijk	3	2	—
Jacob de Keijzer	3	2	1
Willem Brouwer	3	1	—
Gerrit den Houdijker	2	2	3
Cornelis Vroegen	1	1	6
Pieter den Oudsten	1	—	—

Hermanus van Luijnen	3	3	—
Arien Jansz. Snel	3	2	—
Fredrik van der Vlist	2	2	3
Jan Kemp	2	2	—
Steven van Rossum	2	2	1
Dirk Wildschut	1	—	—
Jacobus Mijderswijk	2	1	—
Daam van Kempen	1	—	—
Arij Houdijk	1	—	—
Cornelis van 't Riet	3	3	—
Pieter van der Velden	1	1	4
Huijbert Hazelaar	1	1	5
Gerrit van Doorn	2	1	3
Jan Moria	2	3	3
Arien Ruwen	1	1	6
Willem Honkoop	1	1	—
Cornelis de Ruijter	2	3	—
De Wed. Claas Bos	2	2	1
Hendrik van den Broek	1	1	1
Arij Slootjes	1	—	—
Jan Kersbergen	1	1	3
Pieter Slootjes	1	1	1
Pieter Kramer	1	1	1
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	108	84	105
	<hr/>	<hr/>	<hr/>

Aldus deze Lijste geformeerd bij de Municipaliteyt van Williscop en dezelve Over geleverd, op den 24en Aug. 1795".

„Lijste van de perzoonen wonende in den Gerechten van Willescop, de ongetroude van 18 tot 35 Jaaren, en de getrouwde van 18 tot 28 Jaaren, opgeschreven den 1e November 1799.

De Getrouwde Perzonen
van 18 tot 28 Jaaren

Jan van der Well oud 25 Jaaren
woond bij Hendrik Stolker

Bastiaan Emaus oud omtent 24 Jaren
knegt bij A. Vlooswijk

Willem Boompjes oud 25 Jaaren
woond bij Arie Rietveld en vertrekt na Heeswijk

Gerardus Brant oud 24 Jaaren
woont ut supra (= als boven) en vertrekt
na Montfoort

Antonij Maarschalkerwaard
oud 24 Jaaren woond bij Jan
van Dam

Willem van Agthoven oud 22 Jaaren
zoon van G. van Agthoven, vertoond
een declaratoor (= verklaring) van
den Chirurgijn L. Gantje dat gemelde
onbekwaam is om de gewapende
Burgerwagt te kunnen doen

Cornelis de Rijk oud 27 Jaaren
woont bij ut supra en vertrekt na
Blokland

De knegt van toon Stolker is er niet

Pieter van Mourik oud 25 Jaaren
zoon van Beellige de Herderin

Cornelis Kemp oud 26 Jaaren

Pieter Kemp oud ontrent 24 Jaaren

Willem Rijzewijk oud 20 Jaaren
knecht bij Ernst Koter

Gert Hoogland oud 27 Jaaren
uit Montfoort

Hendrik Hoogland oud 27 Jaaren
wonende bij Jan van 't Riet

Willem van Rooje oud 23 Jaaren

Jan de Groot oud 25 Jaaren
knecht bij Cornelis van Jaarsveld
en vertrekt bij Teunis van
Jaarsveld onder Lindschoten

Ongetrouwde van 18 tot 35 jaaren

Peter van der Linden oud 26 Jaren
woont bij Gerrit Benschop en
vertrekt na den IJssel Dijk

Cornelis van Doorn oud 23 Jaaren
woont bij Piet Hermelerwaard

Jan Davelaar oud 29 Jaaren
woont bij Jan van Schaik, en vertrekt
bij Manis van Luijnen

Jacobus van Nes oud 27 Jaaren woont
bij Jacobus van Blokland

Janis van Hermelen oud 27 Jaaren
woont bij Willem Brouwer

Teunis Tibbe oud 34 Jaaren woont bij H. van
Wijk

Toon Steenbergen oud 21 Jaaren woont bij
de weduwe den Burger en vertrekt na Hekendorp

te Zamen 33 personen
noch twee perzonen is 35 perzonen"

„Lijste van de Ingezeeten en van Willecop, geformeert en in order gebragt op expresse Last van de
Gedeputeerden van het Departementaal bestuur S'Lands van Utrecht van dato 23 July 1802.

Jan de Bruijn oud 25 Jaaren
woont bij de weduwe den Burger

Gerrit van der Beek oud 28 Jaaren
woont bij Gerrit den Houdijker
en vertrekt na Blokland

Cornelis van Vlied oud 28 Jaaren

Teunis Kersbergen oud 22 Jaaren woont bij
van Luynen

Steven Overdam oud 20 Jaaren
woont bij A.J. Snel, en vertrekt na
Blokland

Hendrik de Bruijn oud 29 Jaaren
woont bij Frederik van der Vlist

Janis van Nes oud 32 Jaaren
woont bij Jan Kemp

Gelof van Beek oud 28 Jaaren

Max van Beek oud 27 Jaaren

Frederik Honkop oud 20 Jaaren
woont bij Jan Moria en vertrekt
na Polsbroek

Jan Verburg oud 20 Jaaren niet bet.
woont bij Cornelis de Ruyter
vertrekt na Hekendorp

de knecht van A. Boom niet
geweest

Hendrik van Agthoven bet. f 4—,,—,,

Gijsbert van Agthoven bet. f 4—,,—,,

Persoonen
boven de 10 Jaren onder de 10 Jaren

No.

- 1 Arie Vlooswijk, boer
- 2 Gijs van Agthoven, boer

8	5
7	3

3	Jan Compeer, herder	2	-
4	Hendrik Stolker, boer	4	2
5	Arie Rietveld, boer	5	1
6	Jan van Dam, boer	7	1
7	Toon Stolker, boer	5	-
8	Jacobus Kemp, boer	6	-
9	Ernst Koter, timmerman	4	3
10	Gerrit Koster, daggelder	3	4
11	Jan den Houdijker, daggelder	2	-
12	Jan van Schaik, daggelder	3	1
13	Cornelis Schinkel, boer	3	2
14	Gerrit van Zoest, tapper	3	4
15	Toon van 't Riet, boer	6	-
16	Cornelis van Jaarsveld, boer	6	2
17	Jan Hogendoorn, boer	3	1
18	Gerrit Benschop, boer	4	2
19	Arie de Jong, boer	3	4
20	Pieter Hermelerweerd	5	4
21	Jan van Schaik, boer	7	5
22	Gijsbert Snel, boer	4	4
23	Jan Rademaker, kleermaker	4	1
24	Steven van Doorn, daggelder	2	2
25	Pieter Holleman, daggelder	2	2
26	Leendert van Rooijen, daggelder	2	2
27	Jan Uitman, daggelder	2	1
28	Reinier de Jong, boer	4	-
29	Hannes van Wijk, boer	4	1
30	Willem Brouwer, boer	5	-
31	Gerrit den Houdijker, boer	4	5
32	Cornelis Vroege, daggelder	2	5
33	Hermannus van Luijnen	6	-
34	Hendrik Boeree, daggelder	2	-
35	Arie Jansse Snel, boer	5	-
36	Frederik van der Vlist, boer	5	2
37	Jan Kemp, boer	4	2
38	Dirk Wildschut, daggelder	2	1
39	Steven van Rossum, daggelder	2	1
40	Martinus Heeswijk, kleermaker	2	-
41	Jacobus Mijderwijk, daggelder	2	-
42	Cornelis van 't Riet, boer	6	-
43	Jan Moria, boer	6	6
44	Willem Honkoop, winkelier	3	4
45	Arie de Ruwe, schipper	6	2
46	Cornelis de Ruijter, boer	6	-
47	d' Wed. Klaas Bos	4	-
48	Klaas Rietveld, tapper	3	3
49	Pieter Kramer	2	3
50	Pieter Sloopjes	2	3
51	Jan Kersbergen	4	-
52	Pieter Claaren	2	4

205

98

t' Huis-leggers die geen huishouden hebben zijn:
Cornelis van Dijk, daggelder
Arie Houdijk, daggelder
de Houtkoper de Jong, woond te Oudewater
Willem de Langen, woond in Honkoop”.

Noten:

1. RAU - Archief der Staten van Utrecht 1375-1813 - Archief van Commissarissen tot de administratie der financiën van het voormalig gewest - inv. nr. 1225-36 Lappen-notulen van commissarissen met bijlagen.
2. Oud-Archief Willeskop - inv. nr. 2 - Lijsten van de ingezetenen van Willeskop 1795, 1799, 1802.
3. RAU - Archief der Staten van Utrecht 1375-1813 - Archief van de Provisioneele Representanten en Representanten 1795-1796 - inv. nr. 1067 - Minuten van Uitgaande brieven.
4. RAU - Archief der Staten van Utrecht 1375-1813 - Archief van provisioneele commissarissen tot de burgerbewapening in het voormalig gewest - inv. nr. 1240 - Kopieboek van ingekomen en verzonden brieven der commissie augustus-december 1798.

Lijst van weerbare mannen van Middelland, Kromwijk, Bulwijk en Honthorst onder Woerden

door L.C.I.M. Peters

In Heemtijdinghen, 16e jaargang, nummer 2 (juni 1980), publiceerde R.J.F. van Drie een lijst van weerbare mannen uit 1672 van Rietveld en de Bree.

In het archief van het Groot-Waterschap van Woerden bevindt zich onder meer een lijst van weerbare mannen van Middelland, Kromwijk, Bulwijk en Honthorst, gelegen onder Woerden¹).

Deze lijst is samengesteld op 6 mei 1672 door Schout, Burgemeesters en Schepenen van Woerden, naar aanleiding van een aanschrijving van de Gecommitteerde Raden uit de Staten van Holland van 16 februari 1672.

Het aantal weerbare mannen, tussen de achttien en de zestig jaar, bedraagt in Middelland 4; in Kromwijk en Bulwijk samen 22 waarvan er één absent is; in Honthorst 51 waarvan er 9 absent zijn. Uit de weerbare mannen van Kromwijk en Bulwijk werd één persoon aangewezen als sergeant. Honthorst leverde een kapitein, een luitenant, een sergeant en een vaandragers.

In totaal droegen 32 inwoners een roer en 35 inwoners een piek²).

De lijst van weerbare mannen luidt als volgt:

Middelant, Cromwijck en Bulwijck
mitsgaders Honthorst.

Lijste ofte rolle van alle weerbare mannen van achttien tot sestigh jaeren oudt, wonende in de Ambachten van 't Middellant, Cromwijck en Bulwijck, mitsgaders Honthorst, resorterende onder den Bailliwschappe van Woerden, geformeert bij Schout, Burgemeesteren ende Schepenen der stadt Woerden, uyt ordre ende bevel van de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raaden van de Ed. Groot Mog. Heeren Staaten van Hollandt.